

Eskumako literatur kritiko baten aurreritziak

Esther GARAIZABAL

"El Correo Español"eko Javier Rojo literatur kritikoak bere belarria erakutsi du euskal liburu bati egindako kritika gogorrean. Iñaki Zubeldiaren *Bizitzaren oihanean galdurik* da liburua eta hona hemen Javier Rojok jaurtitzen dituen perla: "Honela laburbil liteke (liburua): haurtzaroko mundu zoriontsutik urruntzen garen neurrian... sortzen dira konfliktuak. Liburu honek duen arazorik larriena, nire ustez, tesi hau klane politiko-ideologikoan ere emanda dagoela da." (Eta zure kritika ez ala, Rojo jauna?)

"Izan ere, haurtzaroko mundu zoriontsua baserriko bizitza tradizionalarekin parekatuta dago kontakizun hauetan, eta bizitza tradizional hau aldatzean sortzen dira era guztietako konfliktuak. Mundu ikuskerara oso sinplea eskaintzen du liburu honek, bikoiztasunak agintzen duena, zeren mundua, funtsean, ona eta txarra, gu eta etsaiak, baserria eta modernitatea bezalako kontrajarpenen arabera ulertzen baita..."

Hemen esaten duzun guztia ez da egia, bigarren narrazioan bakarrik gertatzen baita zuk diozun honen antzeko zerbait eta ez preseski baserria eta modernitatea, baizik eta haurtzaro zoriontsua eta gaztaroan Tuteran Gladys del Estal-en heriotza pairatu beharra manifestazio antinuklear batean, ez baserria eta modernitatea, baizik eta haurtzaro zoriontsua eta bizitzako piztiek dakarten samina eta atsekabea, pobreen zoriona eta aberatsek eta handizkiek (zuk defenditzen dituzunak, agian?) dakarten desgrazia itzela.

Baina arrazoiak ematen hasi aurretik, Xabier Izagak GARAn egi-

ten zuen hausnarketa ekarri nahi dut hona: <(…) Hainbat kritikok *millitantte*, *politiko* eta *gisako adjektiboak* darabiltzate zenbait idazlearen lanen izaera literarioa ukatzeko. Izan ere, obra barik idazlearen pentsamoldea epaitzen baitute. (...) Beti ere ezkerreko idazleei aurkitzen diete delako morrontza beren idazlanetan. Beraz, agi danean, ezkerreko ideologiak baizik ez dira literaturarentzat kaltegarriak. (...)>

Neure poltsikotik beste zerbait ere erantsi nahi diot gogoeta honi: *Baserrri giroa*, *ruralismoa*, *mundu tradizionala* larregi erabiltzen dira zenbait literatur lan kritikatzeko. Zer gertatzen da, nik ezin dudala Gatikako nire haurtzaroko oroimenik islatu nire literatur lanetan? Burotzeoko gazteluak sortzen zigun lilura berezia, inguruko baso eta zelaietako oroimen gozoak ezin ditut birgogoratu nire sorkuntza lan batean? Ala Bilboko labe garaiak, San Mames eta gabarran Athletic-ek egindako bidaiak, San Francisco kalea, Guggenheim eta antzeko gauzak gomutatu behar ditut derrigor?

Baina itzul nadin harira. *Bizitzaren oihanean galdurik* liburuan hiru kontakizun datoz, erabat desberdinak Javier Rojok hala ikusi ez baditu ere.

Lehenengoan, *Erromatarren esklabo*, erromatarren garaiko istorio bat kontatzen du, Gipuzkoako Goierri aldean kokatua, eta derrigorrez izan behar rurala, garai hartan ia denak artzain edo nekazari baitziren. Bahituta Erromara eramaten duten mutil gazte baten hermina da gai zentrala eta maitasun istorio xume bat azaltzen da zeharka. Sarrionaindiaren eragina nabaria da *Enperadore eroan* gertatzen denaren antzeko zerbait gertatzen baita kontakizun honetan ere, nahiz eta idazleak beste lrtzenbide bat ematen du kontakizun honetan ez dut inondik inora ikusten Javier Rojok dioen "ona eta txarra", "gu eta etsalak", "baserrria eta modernitatea", ezta "klabe politiko-ideologikorik" ere.

Bigarren kontakizuna da Javier Rojori neuronak astindu dizkiona. *Bizitzak harrapatu nau* da honen izenburua eta kontakizun inizatiko modura antolatuta dago, planteamendua oso konplexua eta sakona ez baldin bada ere. Narratzaileak baserrri giroko haurtzaro zoriontsua gomutatzen du eta bere aitak esaten zizkion zenbait berba eta esaldi klabe: *bizitzako piztiak*, *bizitzak erakutsiko dizue bai...* Eta narratzaileak bizitza hori, piztien eragin hori, Tuteran sentitu du manifestazio antinuklear baketsu batean, guardia zibilek neska gazte bat (Gladys

del Estal donostiarra) hil eta jendea bortizki erasotzen dutenean. Narratzaileak honela bukatzen du: "bizitzak harrapatu nau", baina, gero, "ai ihes egiterik baneuka haurtzaroko paradísura..." Nik honela interpretatu dut: Salatu egin behar dugu denok, bizitzako unerik latzenetan ere, haurtzaroko zorion inozente haren bila, mundua garbiagoa eta ederragoa izango bailitzateke. Amets kimerikoa nahi bada, baina zer litzateke mundu hau amets egiten duten ONG, ekologista, medicus mundi eta Madre Teresa de Calcuta-rik ez balego...?

Hirugarren narrazioa, *Kolorezko aingeruak ere badira*, ume baten heriotzaren inguruko gogoeta eta une larriak kontatzera dator, errealismo mingarri eta zulatzaile batekin. Familiaren, eta batez ere amaren, samina eta etsipena modu bortitzez adierazita dago. Hemen ere ez dago "gu eta etsaiak", "baserria eta modernitatea" edo "klabe ideologiko-politikorik", ez bada etxe atarian itzi dieten ume beltz abandonatua. Pixka bat behartuta lez sartuta badago ere narrazioaren barruan, ume beltzaren konponbideak gozotasuna aurreritzi arrazisten aurrean maitasun unibertsala, gizakion alde on eta positiboa dakarkio narrazioari, bukaera leunduz.

Beraz, Javier Rojo, eskumakoa izatea ondo dago, baina zure aurreritziak tinteroak laga itzazu hurrengoan, literatur kritika serio bat egin gura baduzu.